

Det uetterrettelige møtet med Forbrukerrådet

NRRK-programmet Forbrukerinspektørene (FBI), samt innlegg i sakens anledning i Tannlegetidende fra Liz Günther, Forbrukerrådet, NTFs generalsekretær og Det odontologiske fakultet i Oslo berettiger noen kommentarer fra en fagperson som ikke har ført boret på de siste fem år, og som således knapt kan anklages for å representere noen næringsinteresser. Derimot er jeg stadig opptatt av renommeet til den norske tannlegestand som fortjener en mer seriøs behandling enn den er blitt gjenstand for.

Jeg kjenner kun saken fra FBIs reportasje samt de synspunkter og argumenter som forekommer i innleggene i nr. 6 av Tannlegetidende. Det er da naturlig å ta utgangspunkt i innlegget til Liz Günther, en av de uthengte tannleger, som hevder at:

1. NTF var medansvarlig for den formen undersøkelsen fra Forbrukerrådet fikk og foreningen viste unnfalleshhet ved at den unnløt å sørge for at de kontrollerte tannlegenes navn ikke ble publisert, og at presidenten «vendte det annet kinn til» heller enn å påpeke svakhetene i undersøkelsen.
2. Det odontologiske fakultet ved UiO generelt og professor Morten Rykke spesielt var å bebreide – førstnevnte ved at det var «tungt representert» ved Rykke, sistnevnte ved at han var «fundamentalist» i det hans undersøkelse og behandlingsforslag ble fremstilt som den udiskutable fasit som de undersøkte tannleger ble målt opp mot.

3. Forbrukerrådet «antagelig ennå ikke (har) innsett at svakheten ved undersøkelsen er kompleksiteten i temaet og at fasitens sneverhet antagelig er gal.»
4. At NRK har «holdt tilbake informasjon, klippet opptak og uttalelser slik at det passer inn i deres interessevinkel..»

Ad. punkt 1:

Innlegget fra NTFs generalsekretær dokumenterer klart at det ikke var grunnlag for å klandre foreningen. NTF hadde ingen rolle å spille med utforming av undersøkelsen, dens gjennomføring eller tolkningen av resultatene. Tvert imot er det vist til at den meddelte Forbrukerrådet at den «ikke delte Forbrukerrådets tolkning av resultatene». Foreningen har dessuten beklaget overfor Forbrukerrådet at det har hengt ut navngitte tannleger offentlig.

Et annet spørsmål, betydelig mer diskutabelt etter min oppfatning, er om NTFs beslutning om at det minst skadelige ville være å ikke angripe Forbrukerrådets undersøkelse eller måten saken ble presentert på. Og i tråd med dette, presidentens lavmælte deltagelse i diskusjonen som fulgte programmet. Riktignok ga presidenten uttrykk for at kariesdiagnostikk ikke er en udiskutabel definitiv størrelse, at behandlingsforslag blir til gjennom en prosess i dialog med pasienten og at tannlegenes behandlingsforslag representerer et «vindu» der og da som må betraktes over tid. Imidlertid gjorde han ikke noe forsøk på (eller fikk ikke anledning til) å utdype disse fakta på en slik måte at vanlige legfolk

lett kunne forstå at utgangspunktet – ja hele premissen – for reportasjens håndfaste og entydige konklusjoner, var feil. Jeg tror man kom i skade for å undervurdere legfolks evne til å kunne forstå de problemstillinger en tannlege står overfor når det gjelder diagnostikk og behandlingsforslag.

Det er nemlig ingen tvil om at tannlegestanden i Norge er blitt rammet av denne reportasjen – uansett dens sviktende premisser, og det kan synes tvilsomt om skaden ville blitt verre om man hadde angrepet reportasjens utgangspunkt. Det kunne man gjort uten å se bort fra at noen tannleger kunne ha utvist dårlig klinisk skjønn eller uetiske holdninger. Reportasjens krystallklare konklusjon – i alle fall for legfolk – var at tannleger kan man ikke stole på.

Ad. punkt 2:

Anklagen om at Det odontologiske fakultet ved UiO skulle ha et medansvar i reportasjen er åpenbart urimelig. Professor Rykke har selvfølgelig full rett til å stille sin faglige ekspertise til det offentliges disposisjon. Hans faglige aktiviteter verken kan eller skal kontrolleres av fakultetet.

Likeledes er påstanden om professor Rykkes «fundamentalisme» åpenbart urimelig. Best dokumenteres dette ved å sitere hva Forbrukerrådet selv skriver: «Rykke og hans team, derimot, graderer behandlingsbehovene for testpasientene ved at det brukes begrep som «skal/må», «bør» og «kan» behandles. Ja nettopp, og slik, med alle hans faglige velbegrunnede nyanser var det i anstendighetens navn også at hans utlegninger burde vært presentert for

seerne. Det kan således være liten tvil om at professor Rykke og hans faglige vurderinger er blitt grovt misbrukt av Forbrukerrådet.

Ad. punkt 3:

I sin undersøkelse og tolkning av resultater har Forbrukerrådet åpenbart tatt til seg Peer Gynts filosofi:

Vel sandt, – min forkundskab er ikke grundig, og historiens indre mekaniske underfundig; – men pyt; hvor udgangspunktet er galest, blir tidt resultatet orginalest.

Det forhold at Forbrukerrådet visste om graderte og ikke absolutte diagnoser og behandlingsbehov, viser at det verken manglet «forkundskab» eller «historiens indre mekaniske underfundig». Det er dypt bekymringsfullt at en slik offentlig organisasjon, på tross av dette, velger å si «men pyt», det blir «originalt» og i alle fall mer spennende med en sensasjonell vinkling på rapporten. Det er dette forholdet som gir grunnlag for tittelens påstand om Forbrukerrådets uetterrettelighet.

Ad. punkt 4:

Fremstillingen av reportasjen var uten tvil meget usaklig og ubalansert. At FBIs journalister lar seg forlede til slik ensidighet var vel kanskje å forvente, etter de unyanserte rådata som Forbrukerrådet la i deres hender, skjønt det forhold at de uthengte tannleger ikke fikk anledning til å uttale seg eller forsvare sine standpunkter, eller at det sannsynligvis ikke ble gitt tilstrekkelig anledning til å legge frem motforestillinger til den anvendte metoden, vel knapt kan sies å være i samsvar med god presseetikk.

Avslutningsvis kunne det vært faglig meget interessant å forta en tilsvarende blindet undersøkelse blant kliniske lærere ved de odontologiske læresteder som faktisk gir tannlegestuderer deres kliniske grunnkompetanse. Da kunne man fått kvantifisert usikkerheten som har vært påpekt i mange studier, ved de diagnostiske metoder som står til rådighet. Da kunne man fått demonstrert i hvilken grad dialogen med pasienten påvirker

behandlingsforslagene. Da kunne man fått påvist hvor ulike faglig forsvarlige behandlingsforslag kan være. Da kunne man få svaret på det spørsmålet Forbrukerrådets undersøkelse og FBI burde ha stilt: Er de divergerende resultater som FBIs reportasje viser til større enn det man må kunne forvente, og hva må kunne karakteriseres som faglig uforsvarlig?

Kan Forbrukerrådet tenke seg å stille sine ressurser til rådighet for å gjennomføre en slik undersøkelse? Jeg er sikker på at det ikke ville by på problemer å finne vel kvalifiserte forskere innen det odontologiske miljø i Norge som kunne påta seg å sikre at undersøkelsen holder tilfredsstillende vitenskapelig standard.

Einar Berg

Svar til Einar Berg:

Møtet med Forbrukerrådet

Jeg registrerer at Forbrukerrådets test av test av 20 tannleger i Oslo-området har skapt et visst engasjement blant tannlegene. Det er naturlig, gitt resultatet testen ga. Men det som slår oss er hvilket fokus enkelte representanter har og hvordan en forsøker å diskreditere Forbrukerrådet ved å hevde at vi mangler både det ene og det andre. Jeg ville foreslå, før en mener for mye offentlig om saken, at en faktisk leser rapporten vi har laget. Den ligger på vår hjemmeside, www.forbrukerportalen.no.

Professor Einar Berg er åpenbart en som mener mye om vår test og vårt

kunnskapsnivå. Jeg tror for min del at hans innlegg og betraktninger ville hatt større tyngde dersom han hadde lest vår rapport. Da ville han fått en oversikt over hva vi ville med testen, og hva vi fant. Da kunne han kanskje også spart seg sine henvisninger til Peer Gynt.

Jeg skal innrømme at jeg lærte mye om kompleksiteten mht det å komme opp med gode diagnoser og behandlingsforslag. Og det hadde etter mitt skjønn vært en fordel om tannlegene vi testet hadde vært flinkere til å kommunisere denne kompleksiteten til våre testere. Da hadde resultatet også

vært annerledes. Det jeg sitter igjen med som hovedinntrykk etter denne testen, er at tannleger i den grad de som mener mye om testen er representative for bransjen, mangler ydmykhet og vilje til å tenke på hvordan en skal bli bedre til å kommunisere med sine pasienter.

*Terje Kili
Fagdirektør, Forbrukerrådet
Terje.Kili@forbrukerradet.no*